

การศึกษากระบวนการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม
เชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา

นาย พิสิฐพล ไกรนิพนธ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาโสตทัศนศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-579-392-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017388

๑๑๗๘๕๑๗๘๖

A STUDY OF NEEDS ASSESSMENT PROCEDURES OF INSTRUCTIONAL MEDIA
FOR TRAINING WORKSHOPS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION

MR.PISITPHOL KRAIPIPADH

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education

Department of Audio-Visual Education
Graduate School

Chulalongkorn University

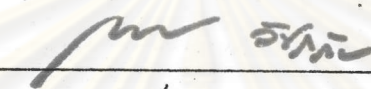
1991

ISBN 974-579-392-2

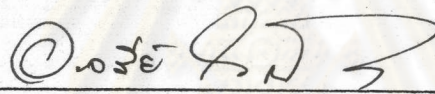
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษากระบวนการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
ด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา
โดย นายพิสิษฐพล ไกรพัฒน
ภาควิชา โสวัตต์ศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง

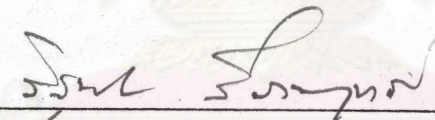

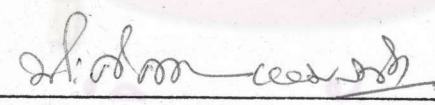
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

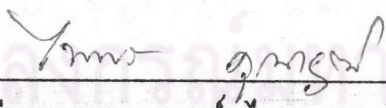

_____
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรราชย์)

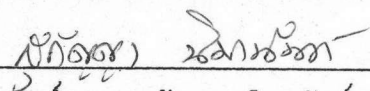
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

_____
ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง)

_____
กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ วิรุฬห์ ลีลาพฤกษ์)

_____
กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประศักดิ์ หอมสนิท)

_____
กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ไพพร คุณาวุฒิ)

_____
กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สุกัญญา นิমানนท์)

นิพนธ์ ไกรนิพนธ์ : การศึกษากระบวนการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
 ด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา (A STUDY OF NEEDS ASSESSMENT PROCEDURES
 OF INSTRUCTIONAL MEDIA FOR TRAINING WORKSHOPS OF HIGHER EDUCATION
 INSTITUTION) : อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 168 หน้า.
 ISBN 974-579-392-2

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ (1) ศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์โสตทัศนศึกษา หรือ
 อาจารย์เทคโนโลยีการศึกษา และเจ้าหน้าที่ฝึกอบรม เกี่ยวกับการตระหนักถึงความสำคัญ และการหา
 ความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา (2) ศึกษาถึงความ
 เหมาะสมของวิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจำแนกตามประเภทสื่อการสอน โดย
 ศึกษาขั้นตอนในการหาความจำเป็น 8 ขั้นตอน คือ การการนิจรรย์ปัจจัยที่ข้่าง่เกิดปัญหาเกี่ยวกับ
 สื่อการสอน การวางแผน การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบัน การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงานที่บุคลากรปฏิบัติ
 การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร การกำหนดหัวข้อที่จำเป็นต้องฝึกอบรม การตัดสินใจนิจรรย์แก้ไข
 ปัญหา และการสรุปผล ซึ่งทั้ง 8 ขั้นตอน ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย 36 กิจกรรม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน
 การวิจัยครั้งนี้คือ อาจารย์โสตทัศนศึกษาหรืออาจารย์เทคโนโลยีการศึกษา และเจ้าหน้าที่ฝึกอบรมของ
 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำนวน 281 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนทั้ง 8 ขั้นตอน ซึ่ง
 ประกอบด้วย 36 กิจกรรม มีความสำคัญในระดับปานกลางทุกขั้นตอน และมีการปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน
 นาน ๆ ครั้ง แต่มีบางกิจกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญและปฏิบัติมากกว่ากิจกรรมอื่น คือการ
 กำหนดวัตถุประสงค์และแผนการปฏิบัติงาน การศึกษาปัจจัยสนับสนุนการฝึกอบรม การศึกษาขอบเขตของ
 งานที่บุคลากรปฏิบัติ การศึกษาความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดหัวข้อด้านความรู้
 การนิจรรย์ว่าหากการฝึกอบรมสามารถแก้ไขปัญหาได้และมีความคุ้มค่าจะจัดฝึกอบรมหรือไม่

2. วิธีการสังเกตจากการใช้และ/หรือผลผลิตสื่อการสอน มีความเหมาะสมในการหาความ
 จำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องสิ่งพิมพ์ แผ่นโปร่งใส สไลด์ และวีดิทัศน์ ส่วนวิธีประเมินผล
 จากการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมในการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องคอมพิวเตอร์
 ภาควิชา ..... โสตทัศนศึกษา .....
 สาขาวิชา ..... โสตทัศนศึกษา .....
 ปีการศึกษา ..... 2533 .....

ลายมือชื่อนิติต ..... ฟิ่งพว ไกรนิพนธ์ .....
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... @. ๑๕-๑๒๓ .....

PISITPHOL KRAIPIPADH : A STUDY OF NEEDS ASSESSMENT PROCEDURES OF INSTRUCTIONAL MEDIA FOR TRAINING WORKSHOPS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTION. THESIS ADVISOR : ASST.PROF.ONJAREE NATAKUATOONG, Ph.D. 168 pp.

The purposes of this study were (1) to determine the opinions of audio-visual education or educational technology instructors and trainers regarding the perceived importance and frequency of use of training need assessment (TNA) procedures for instructional media training workshops of higher education institution and (2) to identify the appropriate TNA methods for various instructional media training workshops. Thirty-six activities were categorized in eight TNA major procedures : identify instructional media problems, establish TNA Plan, analyze organization, analyze job, analyze person, identify training topics, assess potential solutions to problems, and write TNA report. The subject in the study were 281 audio-visual education or educational technology instructors and trainers of higher education institution.

The study revealed that :

1. Despite all eight TNA major procedures and thirty-six activities were accepted as moderate importance and seldom performed, some activities were slightly more important and recieved higher frequency of use than others : identify objectives, develop TNA action plan, determine support services, study job description, identify trainees' needs, identify knowledge-typed topics, and make decision to conduct training program if training could solved problems and was cost effectiveness.

2. Observing those who utilizing and/or producing printed materials, tranparencies, slide and videotape was considered appropriate for those particular training workshops and performance appraisal was appropriate for computer training workshops.

ภาควิชา ..... วิศวกรรมศึกษา .....
สาขาวิชา ..... วิศวกรรมศึกษา .....
ปีการศึกษา ..... 2533 .....

ลายมือชื่อนิสิต ..... พิชิตพล ไกรพิพัฒน์ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... อ. อนันต์ งามใจ .....
.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้สละเวลาอันมีค่า ช่วยให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ช่วยกรุณาให้ข้อเสนอแนะ ทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และเนื่องจากทุนวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงิน และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

นิสิฐพล ไกรนิพนธ์

ศูนย์วิทยานิพนธ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

ข

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ท
บทที่	
1. บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
คำถามในการวิจัย.....	9
ขอบเขตในการวิจัย.....	9
คำจำกัดความ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
สถาบันอุดมศึกษา.....	11
การพัฒนาคณาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา.....	14
การฝึกอบรม.....	17
การฝึกอบรมและการพัฒนา.....	19
จุดมุ่งหมายในการฝึกอบรม.....	20
สาเหตุที่ต้องมีการฝึกอบรม.....	22
กิจกรรมการพัฒนาคณากร.....	25
กระบวนการพัฒนาคณากร และการฝึกอบรม.....	27
การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอน.....	29

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ปัญหาและข้อจำกัดของการฝึกอบรม.....	31
ระบบการฝึกอบรม.....	33
การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	40
ความสำคัญของการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	43
ประโยชน์ของการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	44
ประเภทของความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	45
กระบวนการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	47
การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอน..	71
แนวทางในการตัดสินใจให้มีการฝึกอบรม.....	75
แนวทางในการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	78
ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการฝึกอบรมในสถาบัน.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	81
การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความจำเป็นในการฝึกอบรม และ	
การพัฒนาสถาบัน.....	91
การสรุปผลข้อมูลเพื่อหาความจำเป็นในการฝึกอบรม และ การ	
พัฒนาสถาบัน.....	91
3. วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร.....	92
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	95
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	96
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	99
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
5. สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	129

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายการอ้างอิง.....	147
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	158
ข แบบสอบถาม.....	159
ประวัติผู้เขียน.....	168

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ลำดับที่	ตารางที่	หน้า
1	2.1 กระบวนการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	48
2	2.2 กระบวนการหาความจำเป็น ของ นิตย์ สัมภาษณ์.....	51
3	2.3 กระบวนการหาความจำเป็น ของ อุตุมพร จามรมาน.....	53
4	2.4 กระบวนการหาความจำเป็น ของ เจิมจันทร์ ทองวิวัฒน์ , เครีวัลย์ ลิ้มอภิชาติ.....	55
5	2.5 กระบวนการหาความจำเป็น ของ Rae	58
6	2.6 กระบวนการหาความจำเป็น ของ Watson	62
7	2.7 กระบวนการหาความจำเป็น ของ ประยูร ศรีประสาธน์.....	64
8	2.8 กระบวนการหาความจำเป็น ของ Goldstein	70
9	2.9 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ	80
10	2.10 การเปรียบเทียบข้อดีและข้อจำกัดของการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบต่าง ๆ	89
11	3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูล.....	93
	3.2 จำนวน ร้อยละของแบบสอบถามที่ส่ง และจำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับคืน จำแนกตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	95
12	4.1 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามตำแหน่ง..	104
13	4.2 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประสบการณ์	105
14	4.3 จำนวน และร้อยละของคะแนนสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จำแนก ตามตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	106
15	4.4 ประสบการณ์ในการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม จำแนกตาม ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	107

สารบัญตาราง (ต่อ)

ลำดับที่	ตารางที่	หน้า
16	4.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ ขั้นตอนการดำเนินการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา โดยภาพรวม	109
17	4.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อปัจจัยที่บ่งชี้ว่าเกิดปัญหาเกี่ยวกับสื่อการสอนในสถาบันและ/หรือ หน่วยงาน.....	111
18	4.7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อ การวางแผนเพื่อหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอน....	112
19	4.8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา.....	114
20	4.9 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานที่บุคลากรปฏิบัติ.....	116
21	4.10 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับบุคลากร.....	118

สารบัญตาราง (ต่อ)

ลำดับที่	ตารางที่	หน้า
22	4.11 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการกำหนดหัวข้อที่จำเป็นต้องฝึกอบรม.....	119
23	4.12 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการตัดสินใจพิจารณาแก้ไขปัญหา.....	121
24	4.13 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสื่อการสอนของสถาบันอุดมศึกษา ที่มีต่อการทำรายงานสรุปผลการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม.....	123
25	4.14 ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหมาะสมของวิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องสิ่งพิมพ์	124
26	4.15 ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหมาะสมของวิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องแผ่นโปสเตอร์	125
27	4.16 ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหมาะสมของวิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องสไลด์.....	126
28	4.17 ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหมาะสมของวิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องวิดีโอ.....	127

สารบัญตาราง (ต่อ)

๕๔

ลำดับที่ ตารางที่

หน้า

29	4.18	คำขวัญนิยมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความเหมาะสมของวิธีการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องคอมพิวเตอร์.....	128
----	------	---	-----

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1.	กระบวนการพัฒนาบุคลากรของ Heneman (1980).....	27
2.	ขอบเขตของการจัดฝึกอบรม.....	28
3.	ระบบโดยทั่วไป.....	33
4.	ระบบการฝึกอบรม.....	34
5.	ระบบการฝึกอบรม The Critical Events Model.....	37
6.	งานในตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งบุคลากรปฏิบัติ.....	41
7.	การแก้ปัญหาในสถาบัน.....	42
8.	ช่องว่างระหว่างการฝึกอบรมกับงานที่ปฏิบัติ.....	43
9.	ความสัมพันธ์ของทัศนคติของบุคลากร ที่มีต่อการเข้ารับการฝึกอบรม และความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร.....	76
10.	ความคิดเห็นเกี่ยวกับ การตระหนักถึงความสำคัญ และการปฏิบัติ ในการหาความจำเป็นในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้านสื่อการสอน..	110

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย